

GIZA GORPUTZARI BURUZKO INKESTA

Donostia, 1982-XI-13

Jose M.ª Etxebarria
Dialektologi batzordeko idazkaria

Dialektologi batzordeak bilera egin zuen Gipuzkoako, Ekautu, Aldundi edo Diputazioan, 1982-XI-13an.

Partaide izan ziren batzordeko hauek: A. Irigoien, J. A. Letamendia, B. Muniategi, G. Aurrekoetxea, M. Salinas, M. J. Azurmendi, R. M. Pagola, P. Ondarra, A. Etxaide, X. Videgain, J. San Martin eta J. M. Etxebarria. Ezin etorria adierazi zuen K. Rotaetxek eta E. Knörr aurreko egunean etorri zan, bilera eguna gaizki ulertu zuelako.

Bilera hau egin diran saioak aztertzeke izan zan.

Lehenengo grabaketak nola egin diran eta sortu diran oztupoak aztertu ziran. Horretarako bakoitzak banan banan azaldu zituen bere akats eta alderdi onak.

A. Irigoien: Grabaketa Aulestin. Magnetofono falta izan du.

Itaunketa birekin bat egin zuen, batean seksu hitz batzuk falta ziralako. Ez du traskribaketarik egin magnetofono ezagatik. Alfabeto fonetiko asko banatu ditugu eta zalantzan egon zan ez zekielako zein aukeratu. Baina argi gelditu da API egokituta euskerarentzat erabiliko dugula. Besteak jakingarri bezela banatuak izan dira.

X. Altzibar: *Itaunketari buruz*: Sinonimoak bereiztu behar dira.

Aditzentzat galderak falta dira.

Seksuari dagozkion hitz batzuk falta dira eta lekukoek ere nabaritu zuten hori.

Galderak zehaztu beharko dira. Biltzaileak ondo ezagutu behar ditu galderak.

Polisemia kontuan hartu. Lesiko mailak, eufemismo eta tabuak kontuan hartu.

II. Lekukoak. Zaharrenak aukeratu hala buru argitsuagoa dutenak? Berak eta Xarlexek aukeratu dituztenak ondo bete izan dituzte baldintza

biak. Omenaldi bat egin behar zaie hizkuntzaren maisu hauei. Lekuko ego-kiak 50 urtetik gorakoak. Herri berean jaio eta bizi diranak. Hitzak argi ebagitzen dituztenak. Denpora aukeratu behar da galderak egiteko. Base-rritarrentzat uda denpora txarra da. Horregatik eguna edo egunak bilketa-rako ondo aprobetxatu behar dira.

Erregalotxo bat edo zerbait eman behar zaie ematen diguten denporaga-tik eta laguntzagatik.

III. Testo libreak edo Etnotestoak. Komenigarria da grabatzea ahozko literatura eta folklorea.

IV. Inkestagileak: Bi hobeto. Batek magnetofonia zaindu eta besteak gal-derak egin.

J. A. Letamendia: Grabaketak eta transkribaketak bukatu gabe zituen baina orain bukatuta daude.

B. Muniategi: Unanuan eta Intzan egin du lana A. Etxaideren laguntza-ekin.

G. Aurrekoetxea: Itaunketa honetan galderen testuinguru batzuk aldatu behar dira, erantzunak ondo lortzeko. Adibidez *dos cuerpas* baino hobeto *cuatro cuerpas* galdetzea. Batak bi gorputz ematen duelako.

Galdera batzuk aldatu: se ha sentado, sentado, esate baterako.

M. Salinas: Galderen testuinguru batzuk aldatu.

M. J. Azurmendi: Ahosapaikoak, txistudunak eta azentoa nola jarri.

R. M. Pagola: Galdera batzuk argiago jarri erderaz, izenaren ondoan perifrasi batzuk ipiniz ondoan: nervios, entrañas hutsean ez dira egokiak.

Arlo semantiko batzuk zehaztu: muslo, pierna, pestaña, ceja, tabar.

Polimorfismoak kontuan hartu. Lehenengo forma mugagabea, gero mugatua. *Talón* hitza falta da.

Lekukoak: zaharregiak ez dira egokienak. Seksu hitzak gizezkoare-nak galdetzeak hobeto da.

Tresnak: zinten kopiak garbitzeko sistemak badaude abotsa bakarrik entzuteko inguruko hotsak kenduz. Irakurri COMPANYSen lan bat.

F. Ondarra: Erantzunak prestatzen lagundu lekukoei. Galdera batzue-tan kontuz: erdal aditzari ez zaio aditzarekin erantzuten: toser, dormir, tabar.

Traskribaketa: Belarri batzuk ez dituzte entzuten gauza batzuk, eta bes-te batzuk bai. Orduan ondoen entzuten dutenek, besteen lanaren errepasotxo bat egin beharko dute.

A. Etxaide: Arlo semantikoak ondo bereiztu behar dira: pierna, panto-rrila lekuko batzuk ez dituzte bereizten. Hitz batzuk kendu.

X. Videgain: Azentoa edo ondoko luzapena bereiztu.

Ia/ua diptongoa da hala ez? Azentoa non kasu horietan? Sudurrekoak eta dardardunak nola bereiztu? B, d, g: leherdunak hala igurtzidunak/frika-ziodunak ote dira?

Behin behineko traskribaketa egin du berak, bere iritziz. Traskribaketa ikastaro bat beharko da.

J. M. Etxebarria: Zornotzan gizonezko batekin eta emakume batekin egin du. Orion emakume batekin.

Konforme dago esan diran gauza guztiekin, bai balderei buruz eta bai lekukoei buruz.

J. San Martin: Eibarkoa egin du J. M. Etxebarriaren laguntzarekin.

R. Garcia: Markinan egin zuen eta zinta eta traskribaketa Bilboko Euskaltzaindiaren ofizinan utzi zituen.

K. Rotaetxe: Bakion egin du grabaketa.

* * *

Bigarren gaia: Zer egin grabaketa hauekin? Iritzi asko eman ondoren erabaki bat hartu dugu. Grabatu diran zinta guztien artean euskalki bakoitze-ko herri batzuk aukeratu. Herri bakoitzeko zinta bakoitzetik eta lekuko bakarraren grabaketatik, aurrengo 26 hitz sartu beste zinta bakar batean. Horrela euskalki guztietako muestrak zinta batean ditugu. Horrekin batera, zati horien traskribaketak fotokopiaz atera eta bai zintaren kopia bat eta bai traskribaketen zatitxo hori, batzordekoen artean banatu.

Aukeratu ziran herriak hauek izan ziran:

Bizkaieratik: Dima, Lekeitio, Eibar;

Gipuzkeratik: Orio, Lezo, Unanua;

Goi Naparreratik: Hondarribia, Goizueta, Arantza, Ituren;

Behe Naparreratik Arruta baina gero Altzibarrek esan zidan ez sar-tzeko.

Lapurteratik: Urdazubi;

Xibereratik: Eskuila.

J. San Martinek lagungarri izan zitekeelakoan otorrino baten tesisa eka-rrri zigun. Geroago tesis hori aztertzeke gelditu ginan ikusteko ea zerbait bilatzen genuen. Eta J. M. Etxebarriak hau pentsatu zuen: Traskribaketa hauek batzordekook egin beharko ditugu gehien baten eta horretarako gure tresna belarria da. Orduan Aierbe otorrino jaunak gure belarriak neurtu behar litzuke jakiteko zeintzuk diran zorrotzenak. Hori jakin ondoren bako-

tzak bere transkribaketa egingo luke eta gero tresnarik zorrotzena dutenak (belarririk zorrotzenak dituztenak), horiek besteen lanak orraztuko lituzkete. Iritzi bat da eta ikusko da.

Hamabi herrietako muestra horiek zinta batean sartzeko lanaren arduradun J. M. Etxebarria gelditu zan. Joan etorri asko egin ondoren, bilatu nuen tekniko bat grabaketa hori egiteko. Donostiako Herri Irratira joan nintzan baina han ezin zuten eta ez zidaten beste inoren izenik eman. Azkenean tekniko bat bilatu nuen eta eginda dago grabaketa hori.

Lan hau aurrera eramateko plangintza bat batzordearen hurrengo bileran aukeztuko dugu eta Euskaltzaindiak eta Eusko Jaurlaritzak onartzen baldin badute, pare bat urte barru grabaketa guztiak eginda egongo liratekela, uste dut.